

ЩОДО СТАНУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ ЗА 9 МІСЯЦІВ 2021 РОКУ

І. В. Ус, к. е. н., головний консультант відділу нових викликів
центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

Висновки

1. Основною причиною збільшення товарообігу України протягом 9 місяців 2021 року на 35,3% проти аналогічного періоду 2020 року є зростання світових цін на провідні товарні позиції українського експорту. При цьому зростання по експорту (на 38,2 %) було більшим за зростання по імпорту (на 32,6 %).

Водночас, тенденція до покращення ситуації у сфері зовнішньої торгівлі не є стійкою, про що свідчить зниження фізичних обсягів експорту основних товарів на 0,4%.

2. Показник скорочення фізичних обсягів зовнішньої торгівлі товарами України дисонує з прогнозованим СОТ зростанням світової торгівлі товарами за підсумками 2021 р. у розмірі 10,8 %.

3. У порівнянні з аналогічним періодом 2019 р. товарообіг зріс на 23,2 %, що свідчить про вихід з «шокового» етапу кризи у сфері зовнішньої торгівлі, обумовленої пандемією коронавірусу.

4. На відміну від попередніх років, коли зростання товарообігу призводило до збільшення негативного сальдо торгівлі товарами, за підсумками трьох кварталів 2021 р. зростання товарообігу відбувається на тлі зменшення негативного сальдо.

За підсумками 9 місяців 2021 р. вартісні обсяги зовнішньої торгівлі товарами України зросли на 25,8 млрд дол. США (або на 35,3 %) у порівнянні з аналогічним періодом 2020 р. При цьому зростання по експорту (на 38,2 %) було більшим за зростання по імпорту (на 32,6 %). Така ситуація призвела до часткового зменшення негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами. Якщо негативне сальдо за підсумками трьох кварталів 2020 р. становило 3,1 млрд дол. США, то за підсумками аналогічного періоду 2021 р. воно склало 2,1 млрд дол. США. Така динаміка відрізняється від попередніх років, коли нарощування товарообігу призводило до збільшення показника негативного сальдо.

Значні обсяги зростання товарообігу у поточному році обумовлені ефектом бази рівняння. Адже в 2020 р. запровадження пов'язаних з пандемією обмежень більшістю країн призвело до скорочення торговельних операцій. У цьому контексті важливим є те, що за підсумками трьох кварталів 2021 р. у порівнянні до трьох кварталів 2019 р. товарообіг зріс на 23,2 %, що **свідчить про подолання у сфері зовнішньої торгівлі товарами наслідків кризи, обумовленої пандемією коронавірусу.**

Зростання вартісних обсягів зовнішньої торгівлі України за підсумками трьох кварталів 2021 р. відбулось на тлі збереження тенденції до незначного скорочення їх фізичних обсягів (на 0,4 %). Таким чином ситуація по фізичним обсягам зовнішньої торгівлі товарами України суттєво відрізняється від прогнозованого СОТ збільшення фізичних обсягів світової торгівлі товарами за підсумками 2021 р. (очікується зростання світової торгівлі товарами на 10,8 % ¹). Скорочення фізичних обсягів зовнішньої торгівлі України сформоване суттєво меншими обсягами торгівлі продовольчими товарами та сільськогосподарською продукцією (на 14,9 %), а також незначним скороченням торгівлі мінеральними продуктами (на 0,3 %), в той час як по іншим групам товарів спостерігалось зростання обсягів.

Експорт товарів за підсумками трьох кварталів 2021 р. у порівнянні до аналогічного періоду 2020 р. зріс на 13,4 млрд дол. США і становив 48,4 млрд дол. США (*слайд 1*). Зростання відбулось по всій товарній структурі експорту. Водночас більша половина цього зростання була сформована експортом металів та виробів з них, а також мінеральних продуктів. Зокрема, експорт металів та виробів з них зріс майже на три чверті (на 74,4 %) або на 5 млрд дол. США. Експорт мінеральних продуктів зріс майже у два рази (на 95,9 %) або на 3,2 млрд дол. США. В основі цього зростання було збільшення експорту залізної руди до ЄС на 0,9 млрд дол. США та Китаю – на 0,8 млрд дол. США. Також збільшився експорт продукції хімічної промисловості (на 723 млн дол. США або на 36,8 %) і машин, устаткування та транспорту (на 575 млн дол. США або на 14,8 %).

Збільшення експорту продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 2,6 млрд дол. США (або на 16,6 %) відбулось попри скорочення їх фізичних обсягів на 16,5 %. Також на 0,4 % скоротились фізичні обсяги експорту мінеральних продуктів. Загальний фізичний обсяг експорту скоротився на 5,6 %. **Збільшення надходжень від експорту товарів при скороченні його фізичних обсягів пов'язане зі зростанням світових цін на провідні товари експорту України, насамперед на залізну руду, метали, соняшникову олію та зернові** (*слайд 2*).

Така динаміка за підсумками трьох кварталів 2021 р. внесла певні зміни в товарну структуру експорту України (*слайд 3*). Якщо за підсумками трьох кварталів 2020 р. частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в товарній

¹ Global trade rebound beats expectations but marked by regional divergences.
 URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr889_e.htm

структурі експорту становила 44,2 %, то за підсумками аналогічного періоду 2021 р. вона скоротилась до 37,3 %. Водночас за вказаний період частка мінеральних продуктів зросла з 9,4 % до 13,4 %. Також відбулось зростання частки металів та виробів з них з 19,3 % до 24,3 %. На ці три товарні групи припадає три чверті (74,9 %) від загального експорту товарів з України.

Імпорт товарів за підсумками трьох кварталів 2021 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2020 р. збільшився на 12,4 млрд дол. США і становив 50,5 млрд дол. США. Значною мірою на зростання імпорту вплинуло збільшення Україною витрат на закупівлю паливно-енергетичних товарів (на 3,7 млрд дол. США або 64,3 %), машин, устаткування та транспорту (на 3,6 млрд дол. США або на 28,4 %), а також продукції хімічної промисловості (на 2,5 млрд дол. США або на 31,8 %).

Зростання імпорту по іншим товарним групам було суттєво меншим, а імпорт мінеральних продуктів скоротився на 21 млн дол. США або на 4,3 %. Такі зміни не мали суттєвого впливу на товарну структуру імпорту України, провідну роль у якій відіграють машини, устаткування та транспорт (32,6 % від загального товарного імпорту), продукція хімічної промисловості (20,2 %) та паливно-енергетичні товари (18,6 %). На ці три товарні групи припадає 71,4 % від загального імпорту товарів до України (*слайд 3*).

У географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України за підсумками трьох кварталів 2021 р. провідне місце займають країни ЄС. У порівнянні з аналогічним періодом 2020 р. частка ЄС зросла з 39,4 % до 40,6 %. В основі цієї зміни лежало зростання вартісних обсягів товарообігу на 39,6 %. ЄС є найбільшим торговельним партнером України як в частині експорту товарів (40,2 % від загального експорту), так і в частині їх імпорту (41,1 % від загального імпорту) (*слайд 4*).

Зростання експорту товарів до країн ЄС відбувалось більшими темпами, ніж імпорту. За підсумками трьох кварталів 2021 р. експорт збільшився на 54 %, або на 6,8 млрд дол. США до 19,4 млрд дол. США, в той час як рівень зростання імпорту був помітно нижчим – 28,3 % (на 4,6 млрд дол. США до 20,7 млрд дол. США). В основі зростання експорту до ЄС лежало збільшення поставок промислових матеріалів на (5,7 млрд дол. США або на 79,5 %) та споживчих товарів (на 281 млн дол. США або на 22,1 %). Якщо у першому кварталі 2021 р. спостерігалась тенденція до скорочення поставок до ЄС харчових продуктів та напоїв, то у другому та третьому кварталах відбулось суттєве їх нарощування. Як наслідок, за підсумками дев'яти місяців 2021 р. експорт товарів цієї групи до ЄС зріс на 17,9 % або на 507 млн дол. США. Збільшення імпорту з ЄС було зумовлене зростанням поставок до України промислових матеріалів (на 1,5 млрд дол. США, або 28 %), паливно-мастильних матеріалів (на 869 млн дол. США або на 62 %), капітального (крім транспортного) обладнання та частин до нього (на 748 млн дол. США або на 23,1 %), а також транспортного обладнання та частин до нього (на 724 млн дол. США або на 37,8 %).

За підсумком трьох кварталів 2021 р. частка країн ЄАЕС² в товарообігу України порівняно з аналогічним періодом 2020 р. не змінилася і склала 12,3 %. Як і торгівля з країнами ЄС, торгівля з країнами ЄАЕС продемонструвала зростання (на 36,1 % або на 3,2 млрд дол. США). Експорт товарів до країн ЄАЕС за підсумками трьох кварталів 2021 р. зріс на 19,7 % або на 654 млн дол. США. Значною мірою це зростання було сформоване збільшенням на 34,9 % (або на 625 млн дол. США) експорту промислових матеріалів. Більш помітним було зростання імпорту товарів, яке становило 45,7 % або 2,6 млрд дол. США. Основу зростання імпорту склали більші на 1,6 млрд дол. США (або на 52,4 %) поставки до України з країн ЄАЕС паливно-мастильних матеріалів.

Товарообіг з Російською Федерацією зріс на 30,3 % або на 1,6 млрд дол. США. Динаміка зростання експорту (на 444 млн дол. США або на 21,9 %) поступалася динаміці зростання імпорту (на 1,2 млрд дол. США або на 35,5 %). В основі більших темпів нарощування імпорту, насамперед, лежить зростання на 760 млн дол. США (або на 38,5 %) поставок з цієї країни паливно-мастильних матеріалів. На товари цієї групи припадає 60,2 % імпорту України з Російської Федерації. Таким чином **імпорт паливно-мастильних матеріалів з Російської Федерації складає основу торгівлі України з нею.**

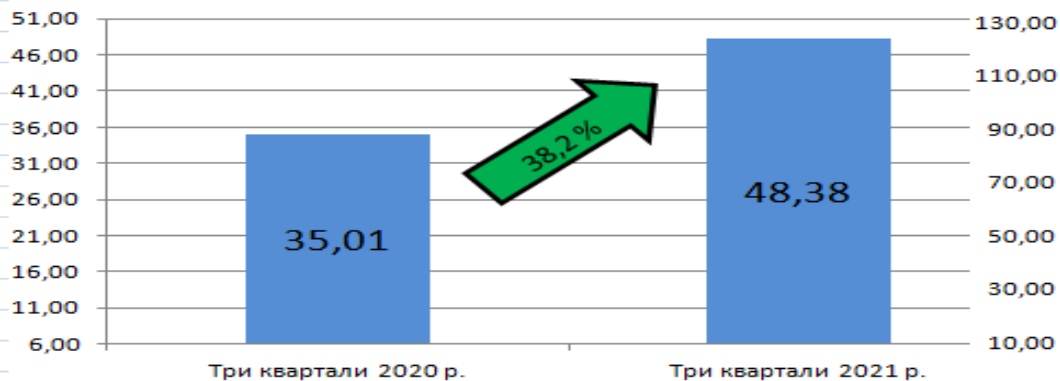
Обсяги торгівлі з іншими, крім ЄС та ЄАЕС, країнами за підсумками дев'яти місяців 2021 р. збільшились на 31,6 % або на 11,2 млрд дол. США. Зростання відбулось як по експорту товарів (на 5,9 млрд дол. США або на 31 %), так і по їх імпорту (на 5,3 млрд дол. США або на 32,3 %). Насамперед відбулось зростання товарообігу з **Китайською Народною Республікою на 29 % або на 3,1 млрд дол. США.** Збільшення відбулось як по експорту товарів (на 27,3 % або на 1,3 млрд дол. США), так і по їх імпорту (на 30,4 % або на 1,8 млрд дол. США). Попри те, що динаміка зростання товарообігу з КНР менша за загальну динаміку, ця країна залишилась найбільшим торговельним партнером України серед окремо взятих країн з часткою у 13,8 %. Також відбулось помітне зростання (на 1,7 млрд дол. США або на 49,5 %) товарообігу з Туреччиною (до 5 млрд дол. США). Насамперед за рахунок збільшення експорту (на 1,1 млрд дол. США або на 65,8 %) до 2,8 млрд дол. США. Таким чином в географічній структурі експорту товарів серед окремо взятих країн Туреччина стала третім партнером України, поступаючись Китаю та Польщі.

Враховуючи, що за підсумками трьох кварталів 2021 р. сальдо зовнішньої торгівлі з країнами ЄС та ЄАЕС було негативне (1,3 млрд дол. США та 4,2 млрд дол. США відповідно), позитивне сальдо у розмірі 3,4 млрд дол. США з іншими країнами є фактором, який сприяє частковій компенсації негативного сальдо у торгівлі товарами як з ЄС, так і ЄАЕС.

² Євразійський економічний союз

Динаміка вартісних і фізичних обсягів зовнішньої торгівлі товарами України за три квартали 2021 р.

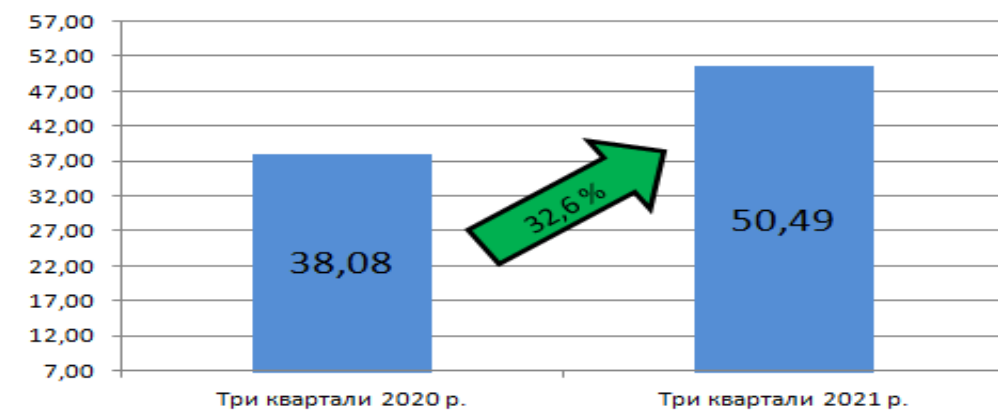
Вартісні обсяги експорту, млрд дол. США

Фізичні обсяги експорту, млн тонн

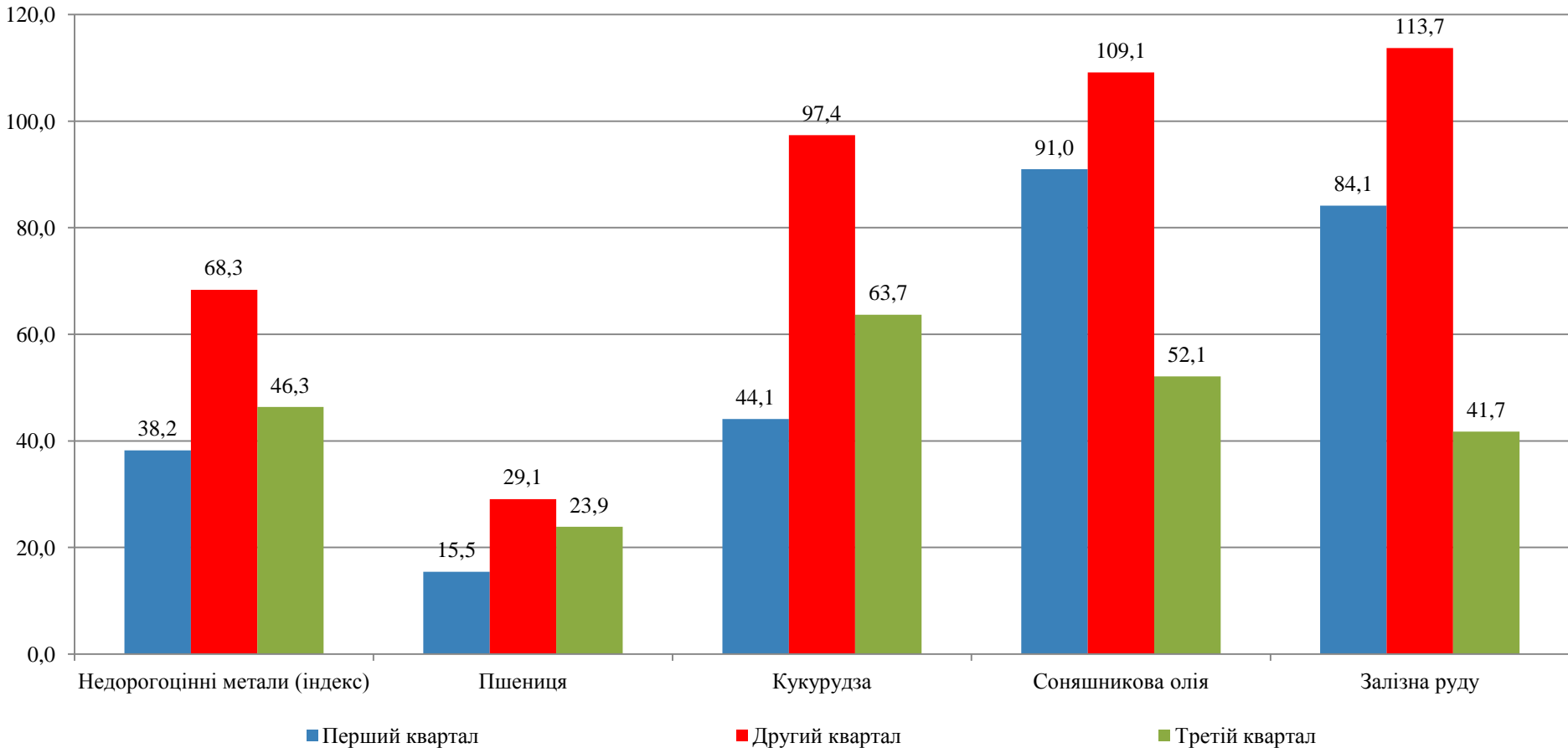
Вартісні обсяги імпорту, млрд дол. США

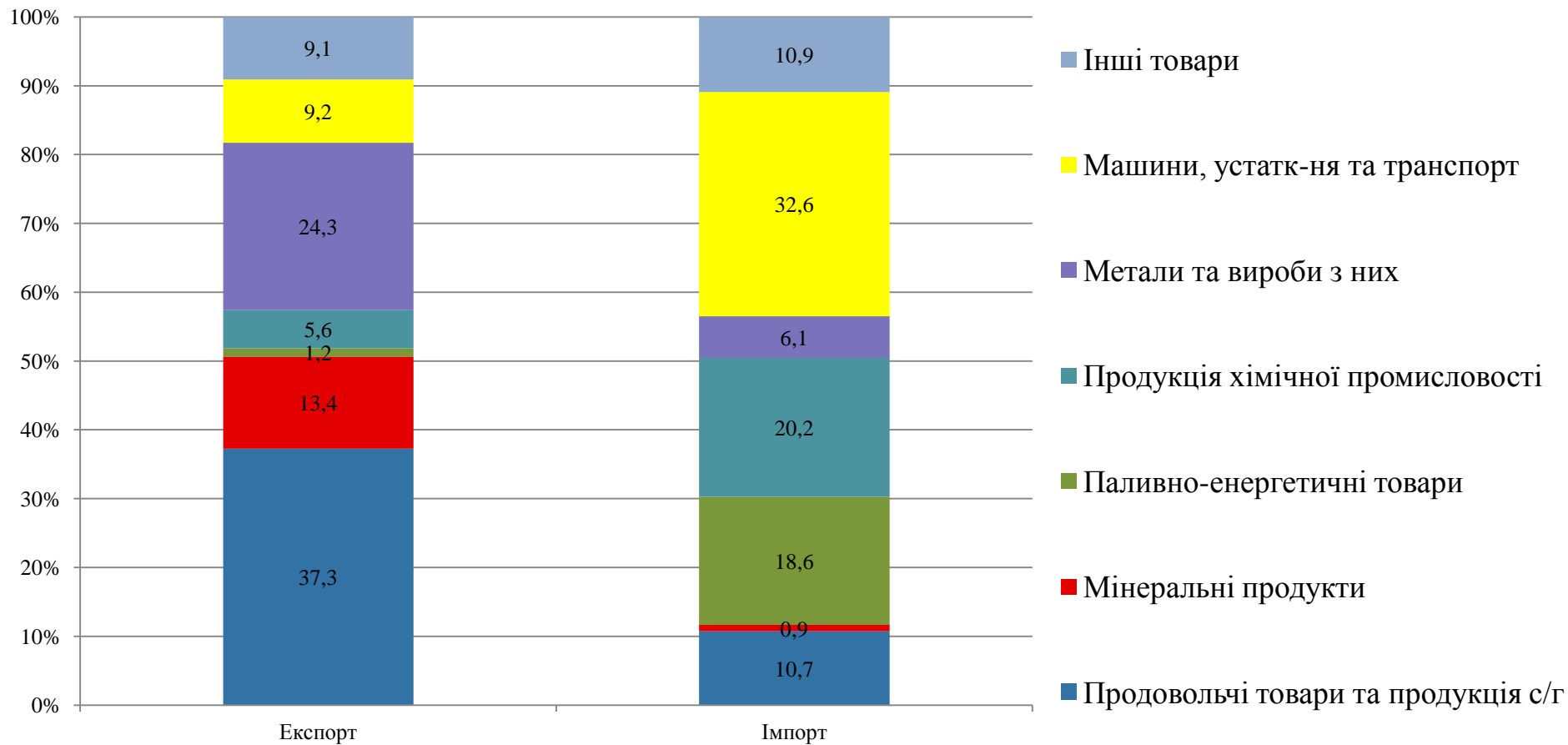
Фізичні обсяги імпорту, млн тонн

Зміна світових цін на окремі товари за три квартали 2021 р., у % до відповідного кварталу попереднього року

Товарна структура зовнішньої торгівлі України за три квартали 2021 р., %

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України за три квартали 2021 р., %

